

особенности внешнеполитических решений. Отдельное внимание посвящается исследованию теории игр.

Ключевые слова: *теория принятия решений, международные отношения, внешнеполитическое решение, теория игр.*

Serhieiev V., doctor of political sciences, head of the department of international relations department, Oles Honchar Dnipropetrovsk national university (Dnipro, Ukraine), E-mail: visnukDNU@i.ua

Theory of decision making in international relations: essence and becoming.

Abstract. *In the paper becoming of decision making theory in international relations is studied. Comprehensively and on concrete examples the features of foreign-policy decisions are considered. Special attention is dedicated to research of game theory.*

Keywords: *decision making theory, international relations, foreign-policy decision, game theory.*

УДК 324 (477)

Арабаджи Ю. І.,

старший викладач кафедри соціології,
психології та гуманітарних дисциплін,

Криворізький факультет

ДВНЗ «Запорізький національний університет»
(Кривий Ріг, Україна), E-mail: amati_yuriy@i.ua

**ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРЧІ КАМПАНІЇ В США 2012 ТА 2016 РОКУ:
СПРОБА ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ**

Анотація. *У статті досліджуються передвиборчі програми кандидатів на посаду президента США, їх стратегічні плани щодо внутрішньополітичної та зовнішньополітичної діяльності. Розглядається вплив політичних процесів у США на українське політичне життя за умов російсько-української кризи.*

Ключові слова: *США, президент, вибори, передвиборча програма, Україна, Росія, політика, перспективи.*

Актуальність дослідження президентської виборчої кампанії в США обумовлена тим, що вибори президента є одним з механізмів легітимації влади, який має бути інструментом політичної стабільності в суспільстві. Функціонування всіх сфер суспільного життя в США залежить від такого політичного інституту, як інститут Президента. Цим пояснюється важливість вивчення передвиборчих програм кандидатів на посаду глави держави, їх стратегічних планів щодо внутрішньополітичної та зовнішньополітичної діяльності, а також порівняння з політикою попередників.

Нині увага світової громадськості зосереджена на виборах Президента в провідній державі світу – США. Адже їхні результати здатні вплинути не тільки на майбутнє самої країни, а й – на подальший розвиток сучасних міжнародних відносин, оскільки США залишається одним з головних гравців на міжнародній арені. Актуальна ця тема і для України, оскільки від результату волевиявлення в США залежать майбутні американсько-українські політичні, економічні та культурні взаємовідносини. Беззаперечним є вплив політичних процесів у США на українське політичне життя, особливо це набуває великого значення за умов російсько-української кризи.

Аналізу виборчих кампаній були присвячені дослідження таких учених, як Г. Бакулева, К. Гаджієва, Г. Грачева, Е. Дьякова, С. Кара-Мурзи, І. Мельника.

В Україні на вивченні інституту Президента, спеціалізуються політологи І. Батракова, М. Кармазіна, Ю. Стасюк. Серед російських і західних дослідників інституту Президента необхідно назвати В. Кувалдіна, О. Кинєва, Х. Лінца,

М. Шугарта, Д. Кері, Д. Сарторі. Важливою при вивченні суспільно-політичних процесів у США також є публіцистична аналітика (З. Бжезінський, А. Ратніков, В. Чижевський, О. Дуднік).

Метою даної роботи є аналіз президентських перегонів у США 2016 року та порівняння з результатами перегонів 2012 року, задля визначення перспектив розвитку країни та сучасних міжнародних відносин.

Досягнення поставленої мети дослідження передбачає вирішення таких основних завдань:

- дослідити особливості президентських перегонів у США 2016 року;
- проаналізувати результати президентських перегонів у США 2012 та 2016 року;

- дослідити реакцію міжнародної спільноти на хід проведення виборів;
- розглянути заяви окремих політиків щодо особливостей проведення виборів;
- з'ясувати позицію експертів, аналітиків, політологів стосовно ситуації в США;
- розглянути основні положення передвиборчих програм основних кандидатів на посаду Президента;

- розглянути прогнози щодо шляхів подальшого розвитку країни;

- визначити перспективи розвитку США після виборів;

Об'єктом дослідження є президентські перегони у США 2012 та 2016 року;

Предметом дослідження є особливості проведення виборів президента у США, а також специфіка передвиборчих програм основних кандидатів на посаду Президента;

Восени 2016 року закінчується другий термін перебування на посаді Президента Барака Обами. Однак, перш ніж розглянути програми лідерів теперішніх виборчих перегонів, треба з'ясувати, завдяки чому Барак Обама зміг добитись у 2012 році переобрання на другий строк, хоча в США тоді була тяжка економічна ситуація, існували величезний бюджетний дефіцит та безробіття.

Президентська виборча кампанія у США 2012 року була дуже специфічна: вона була дорогою – витрачено на неї 2 млрд. доларів, і дуже брудною – більша частина передвиборчої агітації (близько 80%) мала звинувачування на адресу опонента. Голоси виборців розділились практично порівну. За демократа Б. Обаму голосували молодь (60%), міське населення (62%), жінки (55%), бідняки (60%), представники расових та етнічних меншин (70 %), за республіканця М. Ромні віддавали голоси представники білого середнього класу (52 %), сімейні чоловіки (60 %), пенсіонери (56 %), провінціали (59 %), протестанти (78%). Барака Обаму підтримали 93% афроамериканців, 73% вихідців із Азії і 71 % виборців-латиноамериканців, проти проголосували майже 60 % білих громадян [1].

Складність виборчого процесу 2012 року була зумовлена тим, що вибори проходили в умовах падіння темпів економічного розвитку США, унаслідок цього, економічне питання було головним на виборах. Для розв'язання економічної кризи кандидати пропонували різні шляхи, виходячи з ідеологічних теорій своїх партій. Так демократи керувались соціал-демократичною доктриною, а республіканці виходили з неоконсервативної теорії. Неоконсерватори задля економічного зростання країни вважали за необхідне обмежити державне втручання в соціальну й економічну сфери життя суспільства й водночас стимулювати приватну ініціативу у громадян. Соціал-демократи, навпаки, заохочували державне втручання в зазначені сфери суспільного життя, держава брала на себе відповідальність за гарантування соціально-економічних умов життя більшості громадян країни, що й можна було спостерігати у перший термін президентства Обами. Проте унаслідок такої політики уповільнювались темпи економічного розвитку США. На думку М. Ромні, головною причиною економічних труднощів США під час президентства Б. Обами став найбільший за всю історію країни державний борг у понад 16 трлн. доларів. Крім того, з 2008 р. до 2012 р. дефіцит держбюджету США

щорічно перевищував трильйон доларів [2].

Щоб зрозуміти вибір американців у 2012 році, необхідно повернутись до передвиборчих програм кандидатів. Популярність Б. Обама була невисокою через не виконання ним своїх важливих передвиборчих обіцянок за роки президентства, а саме: не вдалося вивести економіку США з кризи, не вийшло швидко й з незначними втратами закінчити війну в Іраку. Натомість був розв'язаний новий конфлікт з Іраном, а важливі економічні показники країни погіршилися: збільшився державний борг, зросло до рекордного рівня безробіття та вперше було знижено кредитний рейтинг США [3].

Однак він переміг незважаючи на невиконання всіх своїх передвиборчих обіцянок даних на попередніх виборах 2008 р. Чим це можна пояснити? Передвиборча програма Б. Обама докорінно змінилася порівняно з попередніми виборами. Якщо в 2008 р. Обама обіцяв масштабні перетворення і корінний розрив з минулим, то в 2012 р. економічні й соціальні пропозиції демократів називали «демократичною стабільністю». Вони не були революційними, масштабними чи продуманими. На першому місці – захист досягнень 2009–2012 рр. – медичної реформи і закону Додда-Франка. Далі, скорочення дефіциту бюджету США на 4 трлн дол., шляхом ліквідації податкових привілеїв для заможних американців, а також збереження витрат на інфраструктурні проекти (будівництво, «чисту енергетику»), освіту і підтримку середнього класу. Демократи хотіли домогтися зростання економіки за рахунок підвищення податків для багатих, Б. Обама обіцяв скасувати податкові пільги для компаній, які використовують офшорні рахунки і переносять робочі місця із США. В активі Обама також були символічне знищення терориста № 1 Усами бен Ладена та порятунок авто гіганта індустрії General Motors [4].

Мультимільйонер і мормон М. Ромні намагався отримати симпатії виборців іншим шляхом. На думку М. Ромні, державна підтримка таких промислових гігантів як «General Motors» і «Chrysler» була невиправданою, оскільки не призвела до оздоровлення економіки. М. Ромні, який позиціонував себе як реформатор, обіцяв обмежити втручання уряду в економіку країни і зменшити прибутковий податок для всіх громадян на 20 %, а також – звільнити від податку на доходи з інвестицій сімейні пари, чий річний дохід не перевищує 200 тис. дол.

Він стверджував, що гранична величина податку на корпорації не повинна перевищувати 25 % (величина податку була на той час – 35 %), при цьому втрати бюджету від зниження податків будуть компенсовані економічним зростанням.

У соціальній сфері програма М. Ромні, крім збереження традиційних сімейних цінностей та обмеження імміграції, передбачала також скасування дорогої медичної реформи Б. Обама і закону Додда-Франка (закон про реформування Уолл-стріт і захист споживачів, прийнятий 21 липня 2010 р., з метою зменшення ризиків американської фінансової системи). Останній пропонувався замінити «сучасним прозорим законодавством», яке не буде перешкоджати нормальному функціонуванню фінансових ринків, однак конкретних заходів не зазначалось.

Для обмеження кількості безробітних М. Ромні пропонував запровадити перевірку статусу мігрантів, які влаштовуються на роботу. Це не дозволило б нелегалам відбирати робочі місця у тих, хто перебуває в США на законних правах.

Соціальні федеральні програми Б. Обама, включаючи медичну реформу, М. Ромні планував передати у відання штатів. Завдяки цьому він розраховував збалансувати бюджет і збільшити військовий бюджет США, щоб посилити національну безпеку. М. Ромні вже перед виборами заявив, що низка положень медичної реформи можуть і повинні бути збережені, що дозволило йому заручитися підтримкою частини виборців. Б. Обама назвав економічну програму М. Ромні філософією заможних громадян, які хочуть запровадити різні правила гри для людей з високим і низьким достатком [4].

Якщо порівняти програми Б. Обама та М. Ромні, то саме в питаннях проведення

зовнішньої політики кандидати мали більше схожих підходів і поглядів. Відмінності ж стосувались: визначення головної загрози для безпеки США та світу, взаємовідносин з Росією, а також пов'язаним з ними військовим бюджетом. Зокрема:

- найбільшою загрозою безпеці США та світу Обама вважав міжнародний тероризм, для Ромні такою загрозою була ядерна програма Ірану;

- Ромні обіцяв після перемоги на виборах пров'язати до Росії тверду політику, а Обама – гнучку (з метою забезпечення безпеки атомної енергетики, для виведення своїх військ з Афганістану і т.д.);

- Обама виступав за скорочення збройних сил і витрат військового бюджету, а Ромні був за збільшення військового бюджету;

- і Ромні, і Обама вважали за потрібне уникати прямого військового втручання в сирійський конфлікт, виступали за встановлення в Сирії більш дружнього до США демократичного режиму. Обама виступав проти військової підтримки сирійських опозиційних угруповань, а Ромні – «за», з метою повалення існуючого сирійського режиму Асада;

- обидва кандидати були згодні застосовувати до Ірану найбільш жорсткі заходи, аж до військового втручання;

- обидва кандидати виступали за виведення американських військ із Афганістану;

- обидва претенденти демонстрували свою дружбу з Ізраїлем, М. Ромні підкреслював, що США будуть готові надати єврейській державі не лише дипломатичну і культурну, а й військову допомогу;

- на думку Ромні, недостатньо жорсткий контроль над ситуацією в арабському світі з боку США призвів до розгулу тероризму та екстремізму. Обама ж стверджував, що саме політика США сприяла демократичним перетворенням в арабських країнах Близького Сходу [5].

Підсумовуючи вище викладене, можна говорити про те, що платформа республіканців у 2012 році – це скорочення податків та соціальних витрат, збільшення військового бюджету, заборона абортів та випровадження з країни нелегальних іммігрантів. Щодо платформи демократичної партії на той час, то це збільшення витрат на освіту і соціальне забезпечення, завершення війни у Афганістані, імміграційна реформа і збільшення податків на багатих [1].

У 2012 році американці мали зробити вибір між кардинальними змінами та демократичною стабільністю. При цьому більшість громадян була не готова до радикальних змін, сподіваючись на підтримку держави в умовах економічної стагнації в країні. Президентські вибори 2012 р. в США показали, що в американському суспільстві посилюється політичний розкол, зокрема й щодо визначення шляхів подальшого розвитку.

58-мі вибори президента США відбулись 8 листопада 2016 року. Питання пошуку компромісів задля руху США вперед, є одним з провідних і для нинішніх кандидатів на посаду президента Гіллари Клінтон та Дональда Трампа.

На думку експерта Брукінгського інституту Томаса Райта: «Громадяни США вимушені обирати між двома фундаментально різними баченнями ролі Америки у світі: продовженням її семидесятирічного лідерства з Клінтон, або поверненням до політики ізоляції з Трампом» [6].

Кандидат у президенти від Демократичної партії Гіллари Клінтон та республіканець Дональд Трамп мають історично високі негативні рейтинги. За даними весняних опитувань 2016 року The Washington Post та ABC News, Трампа недолюблюють 67% американців, у той час як неприязне ставлення до Клінтон відчують 52% громадян США [6].

Головні прихильники Трампа – білі чоловіки робочого класу без вищої освіти і з невисоким рівнем доходів, проти медіа-магната виступають афро- та

латиноамериканці, молоді виборці до 40 років та жінки. Електорат Клінтон – це саме жінки, часто не білої раси, незаміжні, з вищою освітою.

Американці недолюбують Гіллари Клінтон, але побоюються Дональда Трампа. Однак, через те що багато виборців бачать Клінтон політиканом, навіть частина електорату Обами поки що не готова підтримати на виборах кандидата від демократів. Зупинимось на головних тезисах передвиборчих програм обох претендентів.

Внутрішня політика та економіка США.

Дональд Трамп виступає за створення нових робочих місць, передачу управління освітою на місцевий рівень, має намір відмовитись від реформи охорони здоров'я *ObamaCare*. Трамп обіцяє Америці повернення минулої величі, планує зупинити незаконну міграцію за рахунок будівництва стіни на кордоні з Мексикою та введення обов'язкової реєстрації всіх американців, які є прихильниками ісламу. Більш того: Трамп пропонує навіть тимчасово заборонити мусульманам в'їзд в США, з метою посилення захисту державної безпеки. Все це говорить про радикалізм кандидата від республіканців, його прихильність до політики самоізоляції та відмову від політ коректності.

Як великий роботодавець, Трамп акцентує на необхідності повернення економічних можливостей в США, для цього треба створювати нові виробництва, залучати нових робітників. Дональд Трамп звинуватив президента Барака Обаму у скороченні вугільної галузі і пообіцяв анулювати, за його словами, «обурливі правила та норми». Трамп пропонує відміну податків на корпорації, суттєве зменшення податку на прибуток та скорочення держбюджету.

В питаннях охорони здоров'я Дональд Трамп пропонує заборону абортів на певній стадії вагітності, за виключенням випадків вагітності у результаті зґвалтування, інцесту або при загрозі життю жінки. Ця ідея не нова, зокрема для католицьких країн, натомість певні новації є у програмі Клінтон: легалізація маріхуани у медичних цілях і одностатевих шлюбів.

Гіллари Клінтон пропонує підвищення мінімальної заробітної платні до 12 доларів на годину, податкові пільги для працюючих сімей, підвищення участі жінок в робочій силі. З метою поліпшення життя середнього класу, Клінтон має намір забезпечити рівність заробітної платні для жінок і чоловіків, реалізувати комплексну міграційну реформу (у тому числі легалізацію для частини нелегальних іммігрантів), ввести більш жорсткий контроль за обігом зброї і збільшити витрати на інфраструктуру.

Зовнішня політика США.

Гіллари Клінтон виступає проти Транстихоокеанського партнерства при активній участі США в боротьбі з ІД, але без залучення наземних сил. Вона дотримується послідовної зовнішньополітичної позиції. Після анексії Криму Росією, Клінтон серед перших порівняла президента Путіна з Гітлером: «Пояснення Путіна та інших росіян, що вони повинні були йти в Крим і, можливо, далі в Східну Україну, щоб захистити російські меншини, нагадують заяви, які робилися в 30-х роках нацистською Німеччиною, що їм треба захищати німецьке населення в Польщі, Чехословаччині, в інших країнах Європи» [8].

У своїй програмі Гіллари Клінтон обіцяє допомогти європейським країнам послабити залежність від російської нафти і стримувати прояви російської агресії у Європі та за її межами.

На відміну від Клінтон, Трамп говорить про налагодження відносин з Росією та збільшення військового потенціалу. З одного боку Трамп заявляє про необхідність показати Росії силу і виставляє посилення РФ як провал політики Обами, а з іншого боку, ще пізніше тому говорив, що вина російського президента на Сході України не доведена. В інтерв'ю CNN Трамп заявив, що в разі перемоги на виборах у нього будуть хороші відносини з президентом РФ Володимиром Путіним [7].

Дональд Трамп заявляв, що у разі обрання президентом США проведе переговори з лідером Північної Кореї Кім Чен Ином, щоб спробувати зупинити ядерну програму Пхеньяна. Він також розкритикував військовий союз НАТО, як застарілий і надто дорогий для Сполучених Штатів.

Трамп у ході своєї передвиборчої кампанії вказував на можливість скорочення податків на \$ 10 трлн і реструктуризації зовнішнього боргу США. Колишній міністр фінансів США, економіст Лоуренс Саммерс заявив, що в разі обрання Дональда Трампа президентом США країні буде загрозувати рецесія: «Якими б великими не були ризики Brexit для економіки Великої Британії, я вважаю, що ризики для економіки США і світу в разі обрання Трампа президентом незрівнянно вище» [10].

Саммерс акцентує увагу на авторитарний стиль керівництва Трампа і відсутність у бізнесу довіри до нього, а також на протекціоністські настрої кандидата і вказує на можливі геополітичні ризики: «Якщо Трамп виконає хоча б половину своїх обіцянок, він розв'яже наймасштабнішу торгову війну з часів Великої депресії» [10].

У своєму інтерв'ю Reuters у травні поточного року Дональд Трамп заявляв, що не схвалює дії голови РФ Володимира Путіна на сході України: «Той факт, що Путін говорить про мене гарні речі, не означає, що це допоможе йому на перемовинах» [9].

Україні залишаться сподіватися, що позиція більшості у американському Сенаті і Конгресі, стосовно питання санкцій щодо Росії, залишиться незмінною. Однак, більшість американських експертів та урядовців сходяться на думці, що нова адміністрація Трампа може переглянути санкції, оскільки не бачить в них особливого впливу з точки зору зміни поведінки Путіна. Існує навіть думка, що зняття санкцій не має бути прив'язане до повного виконання «Мінська», а повинно бути покроковим, як нагорода за кожний етап. Однак, для України принципово важливо, щоб безпекова та оборонна лінії співпраці залишилися і за нового президента США Дональда Трампа.

Висновки. Якщо американський вибір 2012 року полягав між демократичною стабільністю і кардинальними змінами, то у 2016 році громадянам США треба було робити вибір між двома фундаментально різними баченнями ролі Америки у світі: продовженням її лідерства у світі з Гіллари Клінтон, або поверненням до політики ізоляції з Дональдом Трампом.

Щодо платформи демократичної партії у 2012 році та основних тез передвиборчої програми Гіллари Клінтон, то вони співпадають. Мова йде про необхідність збільшення витрат на соціальне забезпечення, підвищення мінімальної заробітної платні, податкові пільги для працюючих сімей, імміграційну реформу.

Дональд Трамп також залишив у своїй програмі ключові питання платформи республіканців 2012 року: це скорочення податків та відмова від реформи охорони здоров'я, зменшення величини податку на корпорації та збільшення військового бюджету, впровадження з країни нелегальних іммігрантів та заборона абортів.

Трамп говорить про налагодження відносин з Росією і одночасно критикує військовий союз НАТО, обіцяє Америці повернення минулої величі, але підштовхує США до самоізоляції.

БІБЛОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Рогов С. Трудная победа Обамы: две Америки – URL: http://www.ng.ru/world/2012-11-09/3_kartblansh.html (Дата обращения 27.12.2016)
2. В 2012 году дефицит бюджета США составил 1,1 триллиона долларов – URL: <http://www.creditdeposit.com.ua/topnovosti/Defitsit-byudzheta-SSHA-chetvertii-god-podryad-previshaet-trillion-dollarov>. (Дата обращения 27.12.2016)
3. Чижевский В. Обама vs Ромни: кто победит и как изменится Америка? – URL: <http://finam.info/news/obama-vs-romni-kto-pobedit-i-kak-izmenitsya-amerika>. (Дата обращения 27.12.2016)

4. Ратников А. Выборы в США: республиканская альтернатива – URL: <http://top.rbc.ru/politics/16/10/2012/674459.shtml>. (Дата обращения 27.12.2016)
5. Горкин А. Последние дебаты – URL: <http://obozrevatel.com/abroad/09271-poslednie-debatyi.htm>. (Дата обращения 27.12.2016)
6. Она или оно. Начинается схватка за Белый дом двух сильнейших кандидатов – Хиллари Клинтон и Дональда Трампа – URL: <http://nv.ua/publications/ona-ili-ono-nachinaetsja-shvatka-za-belyj-dom-dvuh-silnejshih-kandidatov-hillari-klinton-i-donalda-trampa-131095.html> (Дата обращения 27.12.2016)
7. Трамп заявил, что в разі перемоги на виборах у нього будуть хороші відносини президентом РФ Володимиром Путіним – URL: <http://www.5.ua/svit/tramp-v-razi-peremohy-spodivaietsia-maty-dobri-stosunky-z-putinyum-113296.html> (Дата обращения 27.12.2016)
8. Якою буде політика «президента» Гіллари Клінтон щодо України? – URL: <http://www.radiosvoboda.org/a/27787829.html> (Дата обращения 27.12.2016)
9. Трамп заявил, что комплименты Путина ему не помогут – URL: <http://strana.ua/news/13596-tramp-vnezapno-opolchilsya-na-putina-nesmotrya-na-komplimenty.html> (Дата обращения 27.12.2016)
10. Экс-министр финансов США предсказал рецессию – URL: http://world.lb.ua/news/2016/06/06/337037_eksministr_finansov_ssha_predskazal.html (Дата обращения 27.12.2016)

REFERENCES:

1. Rogov S. Trudnaya pobeda Obamy: dve Ameriki [Hard the Obama victory: two Americas] – URL: http://www.ng.ru/world/2012-11-09/3_kartblansh.html (Accessed 27.12.2016)
2. V 2012 godu defitsit byudzheta SShA sostavil 1,1 trilliona dollarov [In 2012 the US budget deficit totaled \$ 1.1 trillion] – URL: <http://www.creditdeposit.com.ua/topnovosti/Defitsit-byudzheta-SSHA-chetvertii-god-podryad-previshaet-trillion-dollarov>. (Accessed 27.12.2016)
3. Chizhevskiy V. Obama vs Romni: kto pobedit i kak izmenitsya Amerika? [Obama vs Romney: who will win and how it will change America?] – URL: <http://finam.info/news/obama-vs-romni-kto-pobedit-i-kak-izmenitsya-amerika>. (Accessed 27.12.2016)
4. Ratnikov A. Vybery v SShA: respublikanskaya al'ternativa [Elections: the Republican alternative] – URL: <http://top.rbc.ru/politics/16/10/2012/674459.shtml>. (Accessed 27.12.2016)
5. Gorkin A. Poslednie debaty [Last debate] – URL: <http://obozrevatel.com/abroad/09271-poslednie-debatyi.htm>. (Accessed 27.12.2016)
6. Ona ili ono. Nachinaetsya skhvatka za Belyy dom dvukh sil'neyshikh kandidatov – Khillari Klinton i Donal'da Trampa [She or it. It starts with a fight for the White house two strongest candidates – Hillary Clinton and Donald Trump] – URL: [http://nv.ua/publications/ona-ili-ono-nachinaetsya-shvatka-za-belyj-dom-dvuh-silnejshih-kandidatov-hillari-klinton-i-donalda-trampa-131095.html](http://nv.ua/publications/ona-ili-ono-nachinaetsja-shvatka-za-belyj-dom-dvuh-silnejshih-kandidatov-hillari-klinton-i-donalda-trampa-131095.html) (Accessed 27.12.2016)
7. Tramp zaivayv, shcho v razi peremohy na vyborakh u noho budut khoroshi vidnosyny prezidentom RF Volodymyrom Putinyum [Trump said that if he wins the election he will have a good relationship with Russian President Vladimir Putin] – URL: <http://www.5.ua/svit/tramp-v-razi-peremohy-spodivaietsia-maty-dobri-stosunky-z-putinyum-113296.html> (Accessed 27.12.2016)
8. Yakoiu bude polityka «prezydenta» Hillari Klinton shchodo Ukrainy? [What will be the policy of President Hillary Clinton on Ukraine?] – URL: <http://www.radiosvoboda.org/a/27787829.html> (Accessed 27.12.2016)
9. Tramp zayavil, chto komplimenty Putina emu ne pomogut [Traump said that compliments Putin he will not help] – URL: <http://strana.ua/news/13596-tramp-vnezapno-opolchilsya-na-putina-nesmotrya-na-komplimenty.html> (Accessed 27.12.2016)
10. Eks-ministr finansov SShA predskazal retsessiyu [Ex-Treasury Secretary predicted the recession] – URL: http://world.lb.ua/news/2016/06/06/337037_eksministr_finansov_ssha_predskazal.html (Accessed 27.12.2016)

Арабаджи Ю. И., старший преподаватель кафедры социологии, психологии и гуманитарных дисциплин, Криворожский факультет ГВУЗ «Запорожский национальный университет» (Кривой Рог, Украина), E-mail: amati_yuriy@i.ua

Президентские избирательные кампании в США 2012 и 2016 года: попытка сравнительного анализа.

Аннотация. В статье исследуются предвыборные программы кандидатов на пост

президента США, их стратегические планы относительно внутривнутриполитической и внешнеполитической деятельности. Рассматривается влияние политических процессов в США на украинскую политическую жизнь в условиях российско-украинского кризиса.

Ключевые слова: США, президент, выборы, предвыборная программа, Украина, Россия, политика, перспективы.

Arabadzhi Y., senior lecturer of department of sociology, psychology and social and humanities, Zaporizhzhya National University, faculty of ZNU in Kryvyi Rih (Kryvyi Rih, Ukraine), E-mail: amati_yuriy@i.ua

The presidential election campaign in the US in 2012 and 2016: an attempt of comparative analysis.

Abstract. *The article deals with election programs of the candidates for the presidency of the United States, their strategic plans for domestic and foreign operations. The influence political processes in the US in Ukrainian political life in conditions of the Russian-Ukrainian crisis.*

US citizens must make a choice between two fundamentally different visions of America's role in the world: the continuation of its leadership in the world of Hillary Clinton, or return to a policy of isolation with Donald Trump.

Keywords: USA, president, election, election program, Ukraine, Russia, policy, perspective.

УДК 323.225

Груєва О. В.,

аспірант кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
(Одеса, Україна), pnp_u_politolog2010@mail.ru

ІНСТАЛЯЦІЯ ЯК НОВІТНЯ ФОРМА ПОЛІТИЧНОГО АКЦІОНІЗМУ

Анотація. *Основна увага приділяється вивченню політичних інсталяцій як різновиду арт-інсталяцій. Вивчено вплив художніх акціоністських форм на громадськість. Аналізуються політичні інсталяції, створені в останні роки. Інсталяції представлені як вид політичної «зброї», «м'яка сила» протестної активності.*

Ключові слова: політична інсталяція, політичний акціонізм, постмодерн.

У сучасному політичному процесі у добу постмодерну відбувається стрімка модифікація форм вираження політичних ідей. Вони дедалі частіше доповнюються сучасними художніми практиками, які об'єднані назвою «політичний акціонізм». Серед практик політичного акціонізму – перформанси, гепенінги, стріт-арт, флеш-моб та ін. Вони є радикальним «вторгненням» мистецтва у реальність, у т. ч. й політичну.

Однією з найвиразніших акціоністських практик ми вважаємо інсталяцію (англ. *to install* – встановлювати, розміщувати, монтувати). Інсталяція – це «просторова композиція, побудована чи зібрана (змонтована) з найрізноманітніших матеріалів і форм як створених художником, так і взятих у готовому вигляді (предметів домашнього побуту, промислових приладів чи конструкцій, одягу, іграшок, природних об'єктів, фрагментів текстової і візуальної інформації тощо)» [12, с. 228]. Вступаючи в неординарні комбінації, представлені в інсталяції речі звільняються від своєї утилітарності і набувають символічної функції: «зміна контекстів створює смислові трансформації, гру значень» [4]. Незважаючи на уже підмічені практикою особливості політичної інсталяції, вона не була об'єктом політологічного аналізу. Перші кроки у її концептуалізації зробили Н. Мусієнко, К. Станіславська, Н. Хома, але цілісного аналізу політичної проведено у вітчизняній науці не було.

Політична інсталяція – «форма сучасного мистецтва, просторова композиція, яка спрямована на зміну сприйняття людиною політичного простору. Політична інсталяція є постановочною мізансценою, яка створюються тимчасово у форматі малюнків, предметів, звуку та под.» [14, с. 151–152]. Мистецтвознавець